

СЕКЦІЯ: ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ**Анна Сухорукова
(Миколаїв, Україна)****ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ ФАХІВЦІВ З ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**

Інформаційно-комунікативні функції державного управління в умовах інформатизації суспільства та процесів глобалізації викликають сталий інтерес до проблем побудови діалогу між владою та суспільством, а отже, до професіоналізму осіб, безпосередньо причетних до здійснення такої діяльності, та осіб, які забезпечують інформаційну підтримку інформаційно-комунікативної діяльності на всіх її етапах. Одним із заходів, спрямованих на інформаційно-комунікативне забезпечення споживачів управлінських послуг є підготовка нової генерації державних службовців, які були б спроможні контролювати й спрямовувати ключовий ресурс державної влади – інформаційний ресурс – на досягнення цілей державної політики і забезпечення якісних послуг. У контексті здійснення системою державного управління інформаційно-комунікативних функцій, спрямованих на реалізацію соціального управління, у різних аспектах – від змісту професійної освіти до професійної адаптації на робочих місцях – актуалізуються проблеми професійних ресурсів інформаційної діяльності (фахівців з документно-інформаційних комунікацій, інформаційних аналітиків) у органах державної влади. В контексті цього, варто зазначити, що професіоналізація, як процес становлення професіонала, включає вибір людиною професії з урахуванням власних можливостей і здібностей, освоєння правил і норм професії, формування і усвідомлення себе як професіонала, збагачення досвіду професії за рахунок власного вкладу, розвиток своєї особистості засобами професії [3, с. 410].

Водночас стає очевидним, що сьогодні відбувається розвиток служб інформації (інформаційно-аналітичних відділів, відділів зв'язків з громадськістю, служб документального забезпечення) у органах державної влади, а також прискорюється розвиток інформаційних технологій у сучасному державному управлінні (порталів та сайтів органів державної влади, систем електронного документообігу). Це потребує відповідного кадрового забезпечення – перш, за все, фахівцями інформаційного профілю в галузі управління документно-інформаційними потоками сфери державного управління. На нашу думку, зазначені фахівці мають бути орієнтованими на реалізацію процесу інформатизації у соціальному аспекті, спрямованого, перш за все, на систематичну реорганізацію і вдосконалення, підвищення ефективності соціально значущої діяльності на основі використання сучасної електронно-обчислювальної техніки і інформаційних систем.

Але, слід визнати, що в органах державної влади у структурних підрозділах з документно-інформаційного забезпечення переважає наявність держслужбовців з непрофільною освітою [1, с. 26], що зумовлене низкою причин, зокрема і такими, як недостатність підготовки інформаційних фахівців у кількісному вимірі, вплив ціннісно-мотиваційних чинників на вибір майбутньої сфери діяльності у випускників вищих навчальних закладів, які мають наслідком зменшення бажання працювати у сфері державного управління тощо.

Сучасний стан освіти в галузі інформаційної діяльності є результатом дії загальних закономірностей її становлення та існування в конкретних соціально-економічних умовах в Україні, пов'язаний із підготовкою спеціалістів для традиційно сформованих організаційно-інформаційних систем державної інформаційної інфраструктури (бібліотечної системи, архівних установ, бібліографічних служб), для широкого спектру видів інформаційної діяльності за спеціальністю «Документознавство та інформаційна діяльність», яка введена у середині 1990-х рр. внаслідок формування нових потреб суспільної практики в здійсненні документноінформаційних комунікацій, організації інформаційної діяльності та задоволення інформаційних потреб споживачів, а також спеціальністю «Міжнародна інформація» [3, с. 150].

На сьогоднішній день, розвиток освіти інформаційного профілю визначається наступними чинниками: кардинальними змінами у інформаційно-технологічній та соціально-економічній сферах; розвитком системних уявлень про цілі та цінності інформаційної діяльності у майбутньому; станом і динамікою ринку інформаційної праці та інтелектуальної продукції на регіональному, національному та міжнародному рівнях; особистісною орієнтацією молоді на інформаційні професії.

Одним з основних нормативно-правових документів, які регламентують підготовку фахівців для сфери державного управління, є державна цільова «Комплексна програма підготовки державних службовців». Серед концептуальних засад підготовки фахівців для професійної діяльності в державному управлінні, окрім професійного навчання із здобуттям вищої освіти в освітній галузі «Державне управління» та підвищення кваліфікації в цій галузі, визначено такий напрям як спеціалізація підготовки фахівців інших освітніх галузей за спеціальностями, професійно спрямованими на державне управління. Так, функціональна спеціалізація підготовки фахівців інформаційного профілю для сфери державного управління сьогодні здійснюється у межах спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність». Даний напрям підготовки характеризується унікальним поєднанням специфіки предметного поля інформаційної діяльності та специфіки сфери державного управління у їх природному динамічному взаємозв'язку і взаємовпливі.

Ми переконані в тому, що діяльність інформаційного фахівця повинна здійснюватися у межах комплексу функціональної спеціалізації: документно-інформаційні ресурси – інформаційні технології –

управління інформаційною діяльністю – комунікації. При чому, у складовій «інформаційні технології» фахівець має виконувати функції аналітика, постановника завдань їх проектування, створення та експлуатації, а не розробника.

Сучасний стан професійного навчання державних службовців інформаційного профілю свідчить, що діюча система носить скоріш за все інформаційний або академічний характер і меншою мірою характеризується динамічністю та практичною цілеспрямованістю щодо здобуття певних навичок, необхідних для виконання службових обов'язків [1, с. 25]. При цьому, слід зауважити, що в існуючих програмах підготовки вищезазначених спеціалістів дисциплін по спеціалізованій частині – використання інформаційних систем і технологій немає. Спроби включення в нормативні дисципліни спеціалізованих питань приводить, з одного боку, до поверхового розгляду як загальних, так і спеціалізованих технологій, а з іншого – не забезпечує спеціалізовану підготовку студентів. У свою чергу, рівень підготовки слухачів на цей час викликає необхідність вивчення загальних інформаційних технологій у державному управлінні і публічному адмініструванні, на базі яких можливе розглядання спеціалізованих технологій.

Аналіз професійного розвитку персоналу органів державної влади в Україні чітко виокремлює низку проблем, які впливають на інституційний розвиток системи професійного навчання державних службовців в Україні. Головні з них: відсутність стандартів управлінських послуг та низький рівень їх надання; загострення дефіциту компетентності, низький професіоналізм державних службовців; діюча кадрова політика (відбір, конкурс, призначення тощо) не передбачає існування обов'язкової професійної підготовки претендентів на посади; відсутність наступності, ситуативність та перервність у професійному навчанні кадрів; невідповідність змісту навчання змісту професійної діяльності кадрів органів влади; практично відсутнє підвищення кваліфікації осіб, що займають вищі керівні посади в органах законодавчої та виконавчої влади (часто вони віднесені до категорії політичних посад), професіоналізм цих посадовців досить часто не є пріоритетним чинником; діюча система професійної підготовки персоналу органів влади не забезпечує вплив отриманого освітньо-кваліфікаційного рівня на професійну кар'єру; нечітка взаємозалежність рівня знань, результатів та періодичності підвищення кваліфікації з умовами оплати праці та просування по службі; не впроваджено єдиної системи оцінювання та стимулювання до професійного навчання; обмеженість та неефективне використання фінансових та матеріально-технічних ресурсів не сприяє належній ефективності навчального процесу щодо підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів органів влади.

Особливість професійного навчання державних службовців в Україні полягає у тому, що наразі функціонує достатньо формалізована система, яка зосереджена здебільшого на освітніх програмах і недостатньо використовує аналіз практичних потреб у професійній підготовці, зокрема, бракує програм, спрямованих на підготовку до виконання конкретних завдань на робочих місцях [2, с. 150].

До того ж, наразі: незадовільним є сучасний процес формування програм підвищення професійної кваліфікації; не проводиться аналіз навичок, які необхідні для виконання професійних обов'язків; при розробці навчальних програм недостатньо проводиться аналіз знань, умінь і установок, потрібних для виконання державними службовцями функціональних завдань, які є актуальними сьогодні та будуть актуальними в майбутньому, а також спеціальних знань і умінь, потрібних для сприяння створенню більш професійної державної служби.

Світовий досвід свідчить, що одним з ключових завдань процесу реформування державної служби стає створення прямої кореляції між службовим просуванням і оплатою праці з рівнем кваліфікації службовця, його компетентністю та діловими якостями [4, с. 134]. Встановлення такого зв'язку надає кожному державному службовцю можливість підвищити зацікавленість і відповідальність за свій професійний розвиток. Однак, створення системи впливу навчання на кар'єрне просування державних службовців вимагає внесення низки змін до наявних організаційно-правових засад державної служби в Україні.

Очевидно, що необхідність інформаційного забезпечення розвитку в Україні державотворчих процесів, розвиток національної інформаційної інфраструктури ставить перед системою вищої освіти завдання диверсифікації змісту, напрямів та освітніх рівнів підготовки сучасних фахівців з інформаційного забезпечення органів державної влади.

Відтак, зміст освіти спеціаліста інформаційного профілю має бути орієнтованим на професійну мобільність і попит на ринку праці та освітніх послуг, на структуру й характер сучасної професійної діяльності, що зумовлює необхідність поєднання інформаційно-аналітичної, інформаційно-управлінської та інформаційно-технологічної складової у змісті підготовки спеціаліста з інформаційної діяльності.

На нашу думку, підготовка фахівців з інформаційного забезпечення, здійснювана для специфічної галузі – сфери державного управління – потребує інтегрованого підходу до визначення особливостей діяльності, необхідних особистісних рис, ціннісних установок, визначення необхідних професійних вимог. Аналіз комплексу зазначених особистісно-професійних вимог до фахівців є необхідною умовою побудови і ефективної реалізації навчально-виховного процесу їх підготовки.

Для забезпечення ефективності професіоналізації інформатизації державного управління необхідно: здійснювати підготовку та навчання користувачів інформаційних технологій (систем електронного документообігу та електронного урядування); створювати системи мотивації використання інформаційних технологій громадянами та держслужбовцями.

Отже, підготовка фахівців з інформаційного забезпечення державного управління є комплексною проблемою, розв'язання якої можливе на основі інтегрованого урахування здобутків науки і практики у взаємопов'язаних галузях, які сьогодні динамічно розвиваються і утворюють предметний простір майбутньої професійної діяльності інформаційного фахівця сфери державного управління.

Таким чином, сьогодні професіоналізація інформаційних фахівців – багатоступінний та багаторівневий процес, який передбачає формулювання вимог до професійної освіти та рівня кваліфікації, включення особистості до професійної інформаційної діяльності із спеціалізацією в одному з її напрямів. Цей процес відбувається за наявності, з одного боку, усвідомленої суспільної потреби у підвищенні результативності інформаційної діяльності, з іншого – за наявності відповідної особистої потреби фахівця у професійному вдосконаленні із визначенням цілей, мотивів, задоволеності працею і формуванням професійної позиції; засвоєнням професійної культури інформаційної діяльності.

Література:

1. Витко Т. Добір кандидатів на державну службу: соціальний аналіз та перспективи розвитку / Т. Витко // Вісник державної служби України. – 2010. – №2. – С. 22-26.
2. Воронко О. Кадрова політика – універсальний важель державного будівництва / О. Воронко // Вісник НАДУ. – 2004. – №2. – С. 141-153.
3. Гажієнко Г. Деякі аспекти інформаційного забезпечення органів державної влади (на обласному рівні) / Г. Гажієнко // Збірник наукових праць УАДУ при Президентіві України. – 1998. – Вип. 1. – С. 406-412.
4. Луговий В. Шляхи і засади вдосконалення підготовки керівного персоналу державної служби (аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду) / В. Луговий // Підвищення кваліфікації державних службовців: зб. наук. пр. / кол. авт.; кер. П. С. Назимко. – К.: Вид-во УАДУ, 1999. – С. 108-138.

Саломат Каримбоєва, Ҳакимахон Муҳиддинова
(Наманган, Узбекистон)

ДАВЛАТ ҲОКИМИЯТИНИ ДЕМОКРАТЛАШТИРИШДА ЎЗ-ЎЗИНИ БОШҚАРИШ ОРГАНЛАРИНИНГ ЎРНИ

Маълумки, 2010 йил 12 ноябрда Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлис Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисида Президентимиз Ислам Каримов “Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепцияси” мавзусида маъруза қилди.

Маърузада таъкидлаб ўтилганидек, ўтган давр мобайнида мамлакатимизда давлат ҳокимияти ва бошқарувини демократлаштириш соҳасида амалга оширилган ислохотлар жуда муҳим бир мақсадга, яъни ҳокимиятлар бўлиниши конституциявий принципини ҳаётга татбиқ этиш, ҳокимиятлар ўртасида ўзаро тийиб туриш ва манфаатлар мувозанатининг самарали тизимини шакллантириш, марказда ва жойларда қонун чиқарувчи ва вакиллик ҳокимиятининг ваколатлари ҳамда назорат вазифаларининг ролини кучайтириш, суд тизимини либераллаштириш ва унинг мустақиллигини таъминлаш бўйича ғоят долзарб чора-тадбирларни кўришга қаратилган эди¹.

Президентимиз томонидан кейинги ўтган ўн йил давомида, яъни 2000 йилдан кейинги даврда бошқарув соҳасини марказлаштиришни чеклаш, бу борадаги вазифаларнинг бир қисмини республика даражасидан вилоят, туман ва шаҳар миқёсига ўтказиш, Ўзбекистонда маҳаллий ўзини-ўзи бошқаришнинг ноёб шакли бўлган маҳалла тизимини шакллантириш масаласига катта аҳамият қаратилди.

Маълумки, “Маҳалла” арабча сўздан олинган бўлиб, “жой” деган маънони англатади. Тарихчи олим Наршахий “Бухоро тарихи” асарида бундан 1100 йил илгари маҳалла халқнинг бошқаруви эканини ёзган эди. “Маҳалла” атамасига Маҳмуд Кошғарий “Девону луғатит турк”, Юсуф Хос Ҳожибнинг “Қутадғу билиг” асарларида ҳам изоҳ берилган. Қадимда маҳалла нафақат ижтимоий, балки, маъмурий-ҳудудий тузилма тарзида ҳам эътироф этилган. Алишер Навоийнинг “Ҳайратул-аброр” (“Яхши кишиларнинг ҳайратланиши”) асарида қуйидаги банд учрайди: “Шаҳарлар отини маҳалот этиб, Бўлди чу юз шаҳар Ҳири от этиб”. Маҳалланинг “жой” деган мазмуни юқоридаги ташбеҳдан кўриниб турибдики, ўрта асрларда Ҳири деб аталган Ҳирот шаҳри юзта кичик “шаҳарча” – маҳаллалардан ташкил топган экан.

Маҳалла деганимизда, авваламбор, муқаддас урф-одатларимизни сақлайдиган ва ривожлантирадиган, шу билан бирга, келажак авлодлар қандай бўлиб етишишига бевосита таъсир кўрсатадиган тарбия ўчоғи, ҳаёт мактабини тасаввур этамиз.

Мамлакатимизда ўзини-ўзи бошқариш органлари фуқаролик жамиятининг асосий институти сифатида йилдан-йилга такомиллашиб бормоқда. Шунингдек, мазкур органларнинг бошқарув тизимидаги кўламининг кенгайиб бориши билан ҳуқуқий давлатнинг ўз ваколатларини демократик тамойиллар асосида амалга ошириши учун қулай ва кенг имкониятлар пайдо бўлмоқда.

Ривожланган демократик мамлакатларда ХХ асрнинг иккинчи ярмидан бошлаб давлат бошқарувининг марказлашувини чеклаш натижасида ўзини-ўзи бошқариш органлари жамиятнинг асосий институтларидан бирига айланди. Маҳаллий ўзини-ўзи бошқариш (ғарбда “муниципал” дейилади) деганда, муайян маъмурий-ҳудудий бирликдаги аҳоли ваколатларини ифода этадиган, шунингдек, сайланган органлар ва уларнинг маъмуриятлари томонидан амалга ошириладиган, маҳаллий аҳамиятга эга бўлган ишларни бошқариш тушунилади. Маҳаллий ўзини-ўзи бошқариш демократик тамойиллар

¹ Каримов И.А. Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепцияси // Халқ сўзи, 2010 йил 13 ноябрь, № 220 (5135).